

Перспективи подальших досліджень слід намітити в руслі оцінки ефектів реалізації інтеграційних проектів в промисловості України, їх залежність від експортно-імпортних операцій, нормативно-правового регулювання.

Література

1. Динз Грейм. К победе через слияние. Как обратить отраслевую консолидацию себе на пользу / Грейм Динз, Фриц Крюгер, Стефан Зайзель ; [пер. с англ.]. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2004. – 252 с.
2. Портер М.Е. Стратегія конкуренції / М.Е. Портер ; [пер. з англ.]. – К. : Основи, 1997. – 390 с.
3. Пасхавер О.Й. Великий український капітал: взаємовідносини з владою і суспільством / Пасхавер О.Й., Верховодова Л.Т., Агеева К.М. – К. : Дух і літера, 2007. – 130 с.
4. Пасхавер О.Й. Формування великого приватного капіталу в Україні / Пасхавер О.Й., Верховодова Л.Т., Суплін Л.З. – К. : Міленіум, 2004. – 90 с.
5. Фостер С. Искусство слияний и поглощений / С. Фостер ; [пер. с англ., 2-е изд.]. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2006. – 958 с.
6. Патрик А.Г. Слияния, поглощения и реструктуризация компаний / А.Г. Патрик ; [пер. с англ.]. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2006. – 741 с.

Надійшла 02.09.2011

УДК 12

М. І. БОНДАРЕНКО, Л. С. ЛЮБОХИНЕЦЬ, В. В. МЕЛЬНИК
Хмельницький національний університет

ПРОБЛЕМИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В УМОВАХ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

В статті проаналізовано рівень інноваційної активності українських підприємств, чинники інноваційного потенціалу як рушійних сил економічного зростання. Обґрунтовано роль нових ідей і продуктів, нових технологій та організаційних рішень у виведенні підприємств з кризи.

The paper analyzes the level of innovation activity of Ukrainian enterprises, innovation potential factors as driving forces of economic growth. Substantiates the role of new ideas and products, new technologies and organizational decisions in bringing companies to the crisis.

Ключові слова: інновація, підприємство, конкурентоспроможність, інвестиції, фінанси, криза.

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах високої конкуренції, відповідність внутрішнього середовища підприємства вимогам ринку, є найважливішим чинником успішної діяльності та викликає необхідність її постійної трансформації. Головною рушійною силою економічного зростання сьогодні є інновації, що впроваджуються як на виробництві, так і в експлуатації та споживанні. Світова практика показує, що розробка і впровадження нововведень – це не тільки шлях до підвищення конкурентоспроможності підприємства, а й серйозний стимул економічного розвитку країни. Саме тому особливої актуальності набуває розгляд комплексу питань щодо інноваційної діяльності підприємств і, зокрема, інноваційного потенціалу як системного показника, що характеризує рівень ефективності управління підприємством у реалізації стратегії інноваційного розвитку.

Аналіз основних досліджень. Основу роботи склали наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених і фахівців у галузі інноваційної діяльності підприємства, інноваційного менеджменту, конкуренції та конкурентоспроможності підприємства: О.В. Ареф'єва, О.В. Коренков, А.Є. Воронкова, А.В. Гриньов, А.П. Гречан, С.М. Ілляшенко, О.С. Федонін, І.М. Репіна, О.І. Олексюк, Н.І. Чухрай, Н. Краснокутської, О. Кузьміна, С. Ягудіна, Р. Акоффа, Л. Водачека та О. Водачкової, П. Друкера, Р. Фостера, Й. Шумпетера.

Мета дослідження полягає у розкритті необхідності активізації інноваційної діяльності в сучасних кризових умовах, адже щоб економічно вижити в період кризи потрібно бути успішним, тобто мати конкурентоспроможну продукцію. Практика засвідчує, що досягти необхідного рівня конкурентоспроможності можуть лише ті підприємства, які вчасно реагують на інноваційні вимоги нової економіки, успішно вирішують завдання фінансового забезпечення та якісної інформаційної підтримки відповідних управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу. Комплексною характеристикою спроможності підприємства до інноваційної діяльності є його інноваційний потенціал. Існують різні підходи до тлумачення поняття інноваційний потенціал. Одні автори роблять наголос на наявності ресурсів, інші на можливості їх використання. Але більшість керується так званим ресурсним підходом, тобто визначають інноваційний потенціал як сукупність ресурсів, виділяючи найчастіше такі його елементи, як кадрову, інформаційно-

технологічну, організаційну й матеріально-технічну складові. Окремо можна виділити фінансові ресурси, які забезпечують умови реалізації інших елементів і виконують роль їх кількісної оцінки. Фінансова складова інноваційного потенціалу забезпечує надходження коштів для виконання інноваційних процесів, створює стимули і умови для розробки інновацій, впливає на вибір тематики інноваційних проектів відповідно до потреб функціонування і розвитку самої інноваційної сфери, сприяє ефективному формуванню витрат на інновації, реалізує необхідну еластичність надходжень фінансових ресурсів відповідно до протікання інноваційного процесу.

На даний момент економіка України є дуже нестійкою та робота підприємств має нестабільний характер. Як свідчать східні філософи, у слова "криза" є два головні напрямки: занепад і можливість. Керівництво підприємств повинне не тільки зараз утримувати ділову діяльність "на плаву", а й дивитися у майбутнє, розглядаючи потенціал діяльності підприємства. Саме тому є актуальним аналіз діючих чинників інноваційних підприємств, які в час "кризи" мають більше можливості "вижити" та розвинутися, ніж стандартні підприємства. Проте кожний бізнес унікальний і має свої особливості у взаємозв'язках між факторами, що впливають на його функціонування.

Інноваційним є розвиток, що спирається на безупинні пошук і використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства в змінних умовах зовнішнього середовища у рамках обраної місії і прийнятої мотивації діяльності, пов'язаний з модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту [1]. Під інноваційним типом розвитку розуміється спосіб економічного зростання, заснований на постійних і систематичних нововведеннях, спрямованих на суттєве поліпшення усіх аспектів діяльності господарської системи, періодичному "перегрупуванні" сил, обумовленому логікою НТП, цілями і завданнями розвитку системи, можливістю використання певних ресурсних чинників для створення інноваційних товарів і формування конкурентних переваг.

За умов досить скрутного економічного становища в Україні особливої ваги набирає фінансова складова інноваційного процесу. Інноваційні підприємства виробляють продукцію високої якості, але в той самий час вони повинні знаходити шляхи мінімізації витрат, у тому числі сплати податків, тим самим підвищуючи потенціал підприємства. Розвиток інноваційної діяльності має бути органічно пов'язаним з ресурсозбереженням і приводити до суттєвого зменшення витрат матеріалів на одиницю продукції. Також, виходячи з сучасних умов господарювання, інноваційний розвиток повинен мати соціальну спрямованість, де саме людина, якість та безпека її життя матимуть пріоритети інноваційного розвитку. Техніко-технологічна сторона головним завданням має чітке дотримання технології, яка з самого початку виробництва повинна відповідати певним критеріям: економічності, динамічності, низькій матеріалоемності та саморозвитку. Ці критерії допомагають виробничим інноваційним підприємствам не тільки нарощувати обсяги виробництва, а й досягти високого рівня конкурентоспроможності.

Слід також зазначити, що за сучасних умов стрімкого розвитку інформаційних систем та технологій, все більше уваги набуває інформаційна складова інноваційного процесу, адже не дарма сказано: "той, хто володіє інформацією, той володіє світом". Завдяки інформаційній забезпеченості виробництва (література, комп'ютерні програми та системи, ноу-хау, комерційні пропозиції тощо), інноваційна діяльність набуває здатності втримуватися "на плаву". Якщо ж говорити про організацію діяльності, а саме менеджмент підприємств, то найціннішим виявляється визначення напрямку функціонування підприємства, визначення цілей та місії підприємства, гармонійне поєднання усіх наявних ресурсів для отримання прибутку.

Також слід виділити складову самої інновації, яка повинна мати певний запас конкурентоспроможності, – запити ринку та потреби споживачів, удосконалювати існуючу і розробляти нову продукцію. На жаль, в наш час суб'єкти інноваційної діяльності стикаються з серйозними проблемами при введенні продуктів і технологій нового покоління на ринок. Високий ступінь ринкової невизначеності різко збільшує можливість припуститися помилки в оцінках альтернативних варіантів розвитку на базі інновацій. Ціна ж можливої помилки є занадто високою, оскільки багаторазово зростаючи на наступних етапах прийняття рішень вона може призвести до абсолютно неадекватної реакції на ситуацію на ринку з усіма наслідками, що звідси випливають.

Отже, сучасному підприємству необхідно виробляти значно якіснішу та менш витратну продукцію у порівнянні з іншими виробниками, тоді воно активно впливатиме на технологічні та ринкові умови й матиме вищий рівень конкурентоспроможності ніж інші підприємства. Саме тому необхідно чітко визначити чинники, які впливають на інноваційний розвиток підприємства. За сучасних умов економічної кризи в Україні, інноваційним підприємствам необхідно приділяти увагу саме тим чинникам, які можуть надати додаткові переваги для розвитку їхнього бізнесу. Узагальнюючи сказане вище, можна виділити основні важелі розвитку інноваційного підприємства: менеджмент підприємства, фінансовий стан підприємства, інформаційна забезпеченість діяльності, техніка та технологічне оснащення самого підприємства, кваліфіковані кадри, створення інновації як відповіді на запити ринку. Розвиток інноваційного підприємства може забезпечити лише ефективне функціонування усіх складових, тому в подальшому необхідно розробити підходи щодо вибору найбільш ефективних методів та інструментів управління основними чинниками для інноваційного розвитку.

Реалії сучасного розвитку економіки доводять, що його основними чинниками є інновації – високі технології, нова техніка, нова організація праці і виробництва, нова мотивація підприємницької діяльності, а також можливість забезпечити високі показники економічного росту. Саме інновації забезпечують економічну стійкість мікро- і макросистем, їх конкурентоспроможність, надають можливість підвищити експортний потенціал, розв'язати певні економічні, екологічні, соціальні проблеми. Адже проблематика оцінки рівня спроможності вітчизняних підприємств-експортерів до інтегрування у зовнішньоекономічне середовище, визначення ступеня науково-технічної та технологічної стадії підготовленості процесу експортоорієнтованого виробництва стає надзвичайно актуальною. Актуальність обумовлена тим фактом, що пряма проекція зарубіжного досвіду на вітчизняний механізм функціонування підприємства неможлива. Не абсолютизуючи ролі експорту, необхідно зазначити, що в сучасних умовах кризового стану майже усіх сфер національного господарства України, експорт є стабілізуючим фактором, який сприяє розв'язанню першочергових економічних та соціальних проблем. Крім того, експорт у цілому виконує роль акумулятора передумов майбутнього оздоровлення економіки нашої держави та переходу до фази активних структурних перетворень. За цих умов стимулювання розвитку експортного виробництва шляхом впровадження інновацій, стає важливим державним (національним) завданням, адже початкові імпульси формування експортного потенціалу усього господарського комплексу держави надходять, насамперед, від такого суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, як підприємство.

Проте загальний рівень інноваційної активності українських підприємств залишається невисоким. Головними причинами такого становища є відсутність інноваційної культури, інноваційного менталітету, розуміння, що саме інноваційний шлях і освоєння нових технологій може зміцнити економіку. Певну роль відіграють також так звані «витік мізків» і старіння наукових кадрів. Вирішення проблеми підвищення конкурентоспроможності не може бути досягнуто без високого рівня організації процесу активізації інноваційної діяльності промислових підприємств, що вимагає формування їх науково обґрунтованих теоретико-методологічних положень. Однак єдність в ключових поняттях, пов'язаних з цими питаннями, практично відсутня.

Усі складові частини, що мають вплив на розвиток інновацій, мають бути узгоджені між собою і виконувати певні функції згідно з механізмом їх використання, який розробляється на основі інноваційного менеджменту підприємства. Розгляд інноваційного потенціалу лише як сукупності ресурсів і можливостей їх використання є обмеженим. Таке уявлення про нього не враховує цільової характеристики цієї категорії. Використання ресурсів завжди є цілеспрямованим і певним чином організованим для реалізації потреб суспільства й суб'єктів господарювання. Цілями інноваційної діяльності можуть бути виживання підприємства й збереження ніші на ринку, підвищення конкурентоспроможності продукції, експансії, зростання прибутку в умовах конкуренції, тощо. До інноваційного потенціалу також має належати поняття, яке характеризує внутрішню можливість самого інноваційного середовища, у котрому перебуває підприємство, здійснювати цілеспрямовану діяльність із залученням конкретних господарських ресурсів, з їхньої раціональної переробки для формування інноваційного продукту. Слід враховувати й зовнішні економічні фактори, що впливають на інноваційний потенціал, такі, як державна інноваційна політика, політика кредитних установ, конкурентні стратегії споживачів, постачальників, фінансових посередників, зміни у вподобаннях споживачів тощо. Отже інноваційний потенціал слід розглядати як складну динамічну систему генерування, накопичення і трансформування наукових ідей та науково-технічних результатів в інноваційні продукти, процеси [2].

Фундаментальні дослідження сучасного соціально-економічного і політичного менеджменту показують, що науково-технологічні інновації відіграють вирішальну роль у формуванні і підвищенні конкурентоспроможності виробництва. Ключовим чинником розвитку економіки є інтелектуальні ресурси (інтелектуальний капітал). Від ефективного використання інтелектуальної власності багато в чому залежить і конкурентоспроможність країни на світових ринках високотехнологічної продукції. Саме вона, як показує закордонний досвід, підвищує продуктивність господарської діяльності, забезпечуючи динамічний розвиток економіки, проте у вітчизняній економіці інтелектуальна власність ще не зайняла гідного положення і реалізується вельми неефективно. Промислові підприємства не в повній мірі використовують результати інтелектуальної діяльності, внаслідок чого інноваційна активність виробничої сфери України залишається поки надто низькою. Більше того, практика свідчить, що загалом недостатня активність в Україні конкурентних переваг, які базуються на використанні високотехнологічних розробок, призводить до значної ризиковості капітальних вкладень у цю сферу, що гальмує відповідне спрямування грошових потоків. Недостатня активність в Україні конкурентних переваг, які базуються на використанні високотехнологічних розробок, призводить до значної ризиковості капітальних вкладень у цю сферу, що гальмує відповідне спрямування грошових потоків. м по країні, так і окремим її регіонам, деякі важливі показники мають тенденції до зниження.

Аналіз стану розвитку інноваційної діяльності в Україні дає змогу відзначити, що за останні роки понад 80 % промислових підприємств не займаються інноваційною діяльністю. Питома вага підприємств, що реалізують інноваційні проекти зменшилась з 18% у 2000 р. до 13,8% у 2010 р. Із них витрачали кошти: на дослідження і розробки – 2,9% (2000 р. – 4,6, 2005 р. – 3,2%), придбання нових технологій – 0,9 % (2005

р. – 1,1%). З огляду на види економічної діяльності частка інноваційно активних підприємств добувної промисловості становила 6,5%, переробної – 15,0%, з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води – 11,8%. Значно більшою за середню в Україні була частка інноваційно активних підприємств серед підприємств із виробництва коксу та продуктів нафтопереробки (33,3%), машинобудування (22,2%), хімічної та нафтохімічної промисловості (19,9%), металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів (14,4%) і серед підприємств із виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (14,3%) [5].

Понад 70% із 1462 інноваційно активних підприємств здійснювали нововведення за рахунок власних коштів, обсяг яких склав 4775,2 млн грн. Державну підтримку у розмірі 92,7 млн грн. отримали 35 підприємств. У 2010 р. майже кожне четверте інноваційно активне підприємство поставляло свою продукцію на експорт, обсяг якої становив 13,7 млрд грн., у т.ч. до країн СНД – 8,1 млрд грн. (у 2009 р. – 13,2 млрд грн. і 7,9 млрд грн.) [5].

Недостатня активність в Україні конкурентних переваг, які базуються на використанні високотехнологічних розробок, призводить до значної ризиковості капітальних вкладень у цю сферу, що гальмує відповідне спрямування грошових потоків. Цей факт також підтверджують оцінки авторитетних міжнародних експертів, за якими рейтинг української економіки в цілому є доволі низьким. Всесвітній економічний форум (ВЕФ) підготував Звіт конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Report) 2010/2011, на основі якого було здійснено аналіз рейтингу конкурентоспроможності України (за рейтингом глобальної конкурентоспроможності(GCI rank)) та ряду інших країн. Місце України у рейтингу погіршилося на 7 позицій – з 82 (серед 133 країн) до 89 місця (серед 139 країн), порівняно з попереднім роком [6].

Умовно, серед попереднього складу країн-учасниць глобального індексу конкурентоспроможності (ГІК) 2009/2010 Україна посіла 87 місце, тобто погіршила своє місце на 5 позицій. Серед країн СНГ позаду України залишились лише Грузія (93 місце) та Вірменія (98 місце). Ще більшим є відставання України від інноваційних економік. Минулого року Україна посідала 82 місце з індексом 4,0 серед 133 країн світу. У 2011 році інноваційна спроможність України за складовими індексу глобальної конкурентоспроможності суттєво знизилась на 5 позицій, порівняно з 2009–2010 рр. Якість послуг науково-дослідних інститутів знизилась на 12 позицій. Співробітництво між університетами та реальним сектором економіки з приводу наукових досліджень зменшилось на 8 позицій, а закупівля державою високотехнологічних продуктів упала аж на 27 позицій порівняно із попереднім роком (112 у 2011 році і 85 за період 2009–2010) [5].

Таблиця 1

Результат України у розрізі складових Індексу глобальної конкурентоспроможності [5]

Складові індексу глобальної конкурентоспроможності	Рейтинг України 2010-2011 (з 139 країн світу)	Рейтинг України 2009-2010 (з 133 країн світу)	Зміна позиції у порівнянні з минулим роком
1 група: Інститути	134↓	120	-14
2 група: Інфраструктура	68	78	+10
3 група: Макроекономічна стабільність	132↓	106	-26
4 група: Охорона здоров'я та початкова	66	68	+2
5 група: Вища та професійна освіта	46	46	0
6 група: Ефективність товарних ринків	129↓	109	-20
7 група: Ефективність ринку праці	54↓	49	-5
8 група: Розвиненість фінансового ринку	119↓	106	-13
9 група: Технологічна готовність	83↓	80	-3
10 група: Обсяг ринку	38↓	29	-9
11 група: Конкурентоспроможність бізнесу	100↓	91	-9
12 група: Інновативність	63↓	62	-1

Стає очевидним, що основним чинником, який робить нашу країну неконкурентоспроможною в сьгоднішньому глобальному світі, є сповільнення інноваційної діяльності. На думку українських вчених [7] пояснюється це як об'єктивною тенденцією до загукання інноваційних процесів без належної інвестиційної підтримки внаслідок використання науково-технологічних надбань попередніх років, так і суб'єктивним чинником - відмовою економічних суб'єктів від декларування (справжніх чи фіктивних) інноваційних продуктів, оскільки через відсутність інноваційних пільг це декларування має сенс лише для спеціалізованих структур на зразок технопарків. Слід також наголосити на тому, що значна частка інновацій, як і інвестицій, здійснювалася у галузях, які мають невисоку інноваційну спрямованість. Це свідчить про відсутність формування у виробничому секторі передумов активізації інноваційної діяльності, реалізація яких залежатиме як від сприятливості макроекономічної кон'юнктури, так і від виваженості державної політики.

Позиції України за складовими індексу глобальної конкурентоспроможності 2010–2011 [6]

Показник	Назва	Рейтинг України 2010-2011	Рейтинг України 2009-2010
12 група «Інновативність»		63	62
12,01	Інноваційна спроможність	37	32
12,02	Якість послуг науково-дослідних інститутів	68	56
12,03	Витрати компаній на дослідження та розвиток	69	68
12,04	Співробітництво між університетами та реальним сектором економіки з приводу наукових досліджень	72	64
12,05	Закупівля державою високотехнологічних продуктів	112	85
12,06	Наявність вчених та інженерів	53	50
12,07	Кількість патентів (статистичні дані)	64	64

Як не парадоксально, але менеджери деяких зарубіжних компаній, що спеціалізуються на інноваціях, закликають інвесторів в умовах кризи вкладати гроші в наукоємні проекти. Так, на думку Джуді Ерстін (Judy Estrin) [7], одного із засновників корпорацій “Bridge Communications”, “Network Computing Devices and Precept Software”, довгострокові інновації ефективніші, ніж короткострокові. Саме інвестиції тривалішого циклу володіють зараз більшою потенційною ефективністю за кількома вагомими причинами:

- по-перше, якщо в умовах кризи проінвестувати довгостроковий проект, то через 3–5 років, коли він "дозріє" і буде готовий до виходу, ситуація на ринках уже налагодиться;

- по-друге, в умовах кризи з'являється можливість залучити до інноваційних розробок бракуючих висококваліфікованих кадрів за нижчою ціною;

- по-третє, є нагода суттєво розширити можливості маркетингового характеру. Так, якщо деякі (частіше крупні) компанії згортають свої рекламні й дослідницькі програми, прагнучи просто перечекати кризові часи, інші (частіше дрібні) використовують цей шанс для завоювання споживачів шляхом активних рекламних акцій за низькою ціною [3].

Таким чином, криза може нести в собі не лише небезпеку для інноваційного розвитку, але і безліч сприятливих можливостей. "Криза – час особливих заслуг і досягнень, які є одним із способів виходу з неї" – стверджує Джуді Ерстін [7]. Прикладом такої ситуації є вкладення в одну з найефективніших сфер, яка інтенсивно розвивається, – Інтернет-послуги. Це зручно, просто, не потрібно великих витрат для запуску. Проте сьогодні інноваційний розвиток, покликаний вивести економіку з кризи, зіткнувся з безліччю проблем, які відлякують сучасних інвесторів. Одна з них (поряд із ризиком та невдачею) – брак фінансування. Так, якщо в період стабільного розвитку економіки існує можливість звернутися в банки, то за умов кризи останні більш орієнтовані на короткострокові мінімально ризиковані вклади, ніж на кредитування перспективних довготривалих проектів.

Отже, підсумок можна звести до наступного:

- по-перше, саме активна дослідницька та інноваційна діяльність технологічного й маркетингового характеру є ефективним методом для виведення підприємств із кризи, а також стійкою базою для їх подальшого розвитку та підвищення конкурентоспроможності;

- по-друге, саме зараз економічна криза може сприяти залученню уваги інвесторів до інновацій, оскільки вкладення в нерухомість і пайові інвестиційні фонди втратили свою минулу привабливість.

Проте, все зазначене вище потребує як стимулюючої дії держави, так і серйозних програм підвищення кваліфікації інвесторів для роботи в цьому секторі. На жаль, на сьогодні в Україні інновації так і не стали засобом підвищення конкурентоспроможності. Недостатня інноваційна активність, яка характеризується низьким рівнем наукоємності продукції, виробленої у промисловості, що є вкрай незадовільним явищем.

Найбільш слабкою ланкою є не стільки фінансування, скільки відсутність навичок інноваційного менеджменту. Головною проблемою залишається розірваність зв'язків між основними учасниками інноваційного процесу, інформаційна непрозорість і тому низька мотивація як до розробки, так і фінансуванню інновацій. Багато проблем виникають також через відсутність добре сформованої інфраструктури підтримки горизонтальних зв'язків між промисловими підприємствами, науковими та фінансовими організаціями.

Оцінка вартості інтелектуальних благ відбувається на деформованому ринку, відірвано від потенційного економічного ефекту від впровадження інновації. Це викривляє стимули для удосконалення виробництва інтелектуального продукту – основи інновації.

Підсумки інвестиційного та інноваційного розвитку України останніх років засвідчують підвищення ролі цілеспрямованої державної політики, орієнтованої на підтримку цілісності інноваційного процесу - від наукової розробки до інвестування масового виробництва. Тенденції інноваційної діяльності останніх років засвідчують необхідність державної підтримки фінансової політики у виробничій сфері та спрямування її у розвиток стратегічних структурних пріоритетів на формування сучасних чинників конкурентоспроможності національної економіки.

Література

1. Хаврова К.С. Інноваційні процеси як умова економічного розвитку підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://donduet.edu.ua/ru.html>
2. Іванілов О. Інноваційний потенціал підприємства / О. Іванілов, О. Торяник // Економіка. Фінанси. Право. – 2005. – № 3. – С. 22–31.
3. Ігнатенко О.Я. Система забезпечення інноваційного розвитку підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://masters.donntu.edu.ua/2008/fem/ignatenko/library/st2.htm>.
4. Рейтинг глобалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.podrobnosti.ua/print/society/2010/10/30/468962.html.
5. Державний комітет України зі статистики, 2009-2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua
6. Звіт про Конкурентоспроможність України, 2010-2011 // Всесвітній Економічний Форум Женева, Швейцарія 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.weforum.org>
7. Кравченко С.І. Перспективи розвитку інноваційної діяльності в умовах кризи [Електронний ресурс] / С.І. Кравченко // Всеукраїнська науково-практична конференція студентів і молодих вчених «Сучасний стан і проблеми інвестиційного розвитку». – Режим доступу : <http://iem.donntu.edu.ua/images/file/epr/conference2009.pdf>

Надійшла 02.09.2011

УДК 336.226.2

А. В. ЛІСОВИЙ

Національний університет державної податкової служби України

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКУ НА НЕРУХОМІСТЬ

Розглянуто основні елементи введеного Податковим кодексом України податку на нерухомість. Проаналізовано його переваги і недоліки, запропоновано шляхи вдосконалення.

The basic elements introduced by the Tax Code of Ukraine property tax. Analyzed its advantages and disadvantages, suggested ways to improve.

Ключові слова: податок на нерухомість, елементи, переваги, недоліки.

Постановка проблеми. Податок на нерухомість – один із найстаріших видів податків, так як використовується, починаючи з XVIII сторіччя. Завжди можна було чітко визначити об'єкт оподаткування, для якого характерні постійне місцезнаходження та тривалість існування, що забезпечували безперешкодний доступ до нього фіскальних органів. Досить легко було встановити платника податку, яким міг бути як власник нерухомості, так і орендар.

В Україні використання податку на нерухомість було передбачено ще на початковій стадії формування державності Законом України “Про систему оподаткування” від 25 червня 1991 р. [1]. В цьому Законі податок на нерухоме майно відносився до загальнодержавних податків. Але реально такий податок до цих пір не збирається, тому що за 20 років незалежності України закону про податок на нерухомість так і не було прийнято. В прийнятому 2 грудня 2010 р. Податковому кодексі України такий податок вже є, але функціонувати він почне лише з 1 липня 2012 р. [2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Податок на нерухомість активно досліджується сучасними зарубіжними економістами, про що свідчать праці М. Аллена, Р. Арно, Дж. Брюкнера, Б. Гамільтона, П. Мішковського, Д. Нетцера, С. Роса, А. Саллівана, Л. Харріса та ін. Цьому податку надають значну увагу й українські фахівці, а саме: В. Вишневський, В. Загорський, В. Засець, В. Кравченко, І. Луніна, В. Мельник, В. Рибак, А. Соколовська, Л. Тарангул.

Мета статті. Метою даної статті є аналіз сучасної системи оподаткування нерухомості в Україні, визначення її переваг і недоліків та розробка пропозицій щодо її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Згідно зі статтею 265 Податкового кодексу України, базою оподаткування є житлова площа. Але для фізичних осіб передбачена пільга – зменшення бази оподаткування:

- а) для квартири – на 120 м²;